

ผลกระทบต่อการค้าเสรีที่มีต่ออุตสาหกรรมนมในประเทศไทย

นางคารุณี กฤตบุญญาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE EFFECTS OF FREE TRADE ON THE MILK INDUSTRY IN THAILAND

Mrs. Darunee Kritboonyalai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Political Economy

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

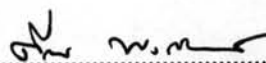
Copyright of Chulalongkorn University

500568

หัวข้อวิทยานิพนธ์
โดย
สาขาวิชา
อาจารย์ที่ปรึกษา

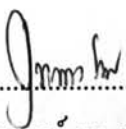
ผลกระทบต่อการค้าเสรีที่มีต่ออุตสาหกรรมนมในประเทศไทย
นางคารุณี กฤตบุญญาลัย
เศรษฐศาสตร์การเมือง
รองศาสตราจารย์ ดร. พุทธกาล รัชชร

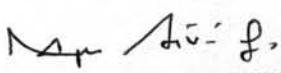
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

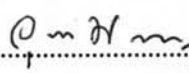

..... คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ตีรณ พงศ์มพัฒน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. พุทธกาล รัชชร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมบูรณ์ รัตนพานากุล)

..... กรรมการ
(นางสาวอุษณีย์ มหากิจศิริ)

คารุณี กฤตบุญญาลัย : ผลกระทบต่อการค้าเสรีที่มีต่ออุตสาหกรรมนมในประเทศไทย.
(THE EFFECTS OF FREE TRADE ON THE MILK INDUSTRY IN THAILAND)

อ. ที่ปรึกษา : รศ.ดร.พุททกาล รัชทร, 146 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการผลิต การตลาด การแปรรูป นโยบายและมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลต่อสินค้าและผลิตภัณฑ์นมของไทย รวมทั้งวิเคราะห์ผลกระทบจากนโยบายด้าน โคนมของรัฐบาลที่มีต่อผู้บริโภคและเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมในประเทศไทย ข้อมูลที่ใช้ศึกษา ซึ่ง ได้จากการรายงานการวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง บทความ ข้อมูลสถิติ รวมทั้งทำการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้อง นำเสนอข้อมูล โดยวิเคราะห์ เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของอุตสาหกรรมนมของไทย ได้แก่ ปัญหาการขาดประสิทธิภาพ ในการผลิต เนื่องจากขาดแคลนพันธุ์ โคนมที่เหมาะสม ขาดแคลนเงินลงทุน ปัญหาการแข่งขันกับ ผลิตภัณฑ์นมจากต่างประเทศ ประเทศไทยยังผลิตนํ้านมดิบไม่เพียงพอต่อการบริโภค เกษตรกร ผู้ผลิตนมดิบส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตขนาดเล็ก ยังต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐบาล

การเปิดเสรีทำให้ไทยต้องเปิดโควตานํ้าเข้านมผงขาดมันเนยให้กับคู่ค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศออสเตรเลียเป็นการเฉพาะ หรือผู้แปรรูปนมรายใหญ่จะหัน ไปซื้อนมผงซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่า การซื้อนํ้านมดิบในประเทศ

ผลกระทบจากการดำเนินการลดภาษีภายใต้กรอบข้อตกลงขององค์การการค้าโลก ผู้นำเข้ามี แนวโน้มนํ้าเข้านมผงมากขึ้น เพื่อลดต้นทุน ทำให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์จากความหลากหลาย ของผลิตภัณฑ์ ที่มีมากขึ้นแต่คุณค่าทางโภชนาการที่ได้รับมีความแตกต่างกันในผลิตภัณฑ์ จึงควร กระตุ้นให้ผู้บริโภค ได้รับความรู้คุณค่าของนํ้านมสด และสร้างมูลค่าเพิ่มแก่นมสดให้มากขึ้น สำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนม รัฐควรสร้างความสมดุลระหว่างปริมาณการผลิตและความต้องการใช้ นํ้านมเพื่อวางแผนการผลิตและการตลาดร่วมกันระหว่างผู้ผลิตและอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นม รวมทั้งควบคุมปริมาณการนํ้าเข้าให้เป็น ไปตามกรอบข้อตกลงขององค์การการค้าโลกที่กำหนดไว้ เพื่อลดผลกระทบต่อเกษตรกรไทย พร้อมทั้งให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมธุรกิจ โคนมและผลิตภัณฑ์ นมอย่างเป็นระบบและชัดเจน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงการค้าที่เกิดขึ้นในอนาคต

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตพบว่า รัฐบาลยังขาดความรอบคอบใน การพิจารณาถึงผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ผลิตนํ้านมดิบของไทย โดยเฉพาะในเกษตรกรราย ย่อย และผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์นมดิบ ในขณะที่ฝ่ายรัฐบาลมีความเห็นว่าการเปิดเสรีผลิตภัณฑ์นมจะ เป็นการสร้าง โอกาสทางการตลาด ภาระต้นทุนจะถูกกลบ รวมทั้งกระตุ้นให้อุตสาหกรรมนมไทย พัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตรวมทั้งพัฒนาคุณภาพให้สามารถแข่งขันในตลาดการค้าเสรีได้

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาอุตสาหกรรมนมของไทย คือ ต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต โดยการปรับโครงสร้างในการผลิต ลดต้นทุน ใช้โคพันธุ์ที่เหมาะสม พัฒนาระบบสหกรณ์ พัฒนาการตลาด ส่งเสริมการบริโภคนมของประชาชน และจำแนกผลิตภัณฑ์ที่ทำจากนํ้านมดิบ นมผง แปรรูปให้ชัดเจน

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิติศ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

478 57390 29 : MAJOR POLITICAL ECONOMICS

KEY WORD: FTA EFFECT, MILK INDUSTRY

DARUNEE KRITBOONYALAI: THE EFFECTS OF FREE TRADE ON THE MILK INDUSTRY IN THAILAND .THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. BUDDHAGARN RUTCHATORN, Ph.D., 146 pp.

This research is a qualitative research of which the objective is to study general conditions of the production, marketing, processing, policy and various measures of the government over the Thai dairy products and analyze the effects of the government's dairy cow policy on consumers and dairy farmers in Thailand. The information used for the study is gained from research reports, related documents, articles, statistical data including in-depth interview of the person concerned presented in a descriptive analysis.

The research has found that the Thai dairy industry problems lie in a lack of the production efficiency because of lacks of suitable dairy cow breeds, fund and competition with overseas dairy products. Thailand still can not produce enough fluid milk for consumers. Most fluid milk-producing farmers are small-sized manufacturers, still depending on the government assistance.

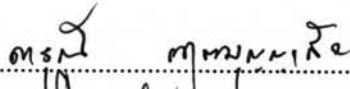
The free trade enforces Thailand to open the quotas of the non-dairy powder milk imports for its counterparts: Australia in particular or the major milk industry chooses to buy milk powder, which has less cost than domestic fluid milk purchase.

The effects of the tax reduction undergone under the agreement context of the World Trade Organization are that the importers tend to import more milk powder to reduce cost benefiting consumers from more and various products but different in nutritious values. Therefore they should stimulate the consumers to be aware of fresh milk values and bring about more vats on fresh milk. As for the dairy farmers, the government should create the balance between production quantity and milk-using demand in order to plan the production and marketing together between dairy producers and industry and control the import quantity in accordance with the WTO agreement contexts designated to lower effects on Thai farmers while developing the dairy cow business industry and products systematically and explicitly so as to measure up to prospective trade changes.

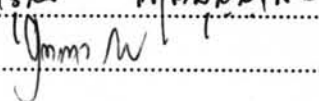
The data from the interviews the persons concerning the production have found that the government still lack carefulness in considering the negative effects on the fluid milk producers especially small-sized farmers and fluid milk transformers whereas the government sees that dairy free opening will create marketing opportunities, decrease cost and stimulate the Thai dairy industry to develop its production efficiency and quality to enable them to compete in free trade markets.

The suggestion of Thai dairy industry development is that they have to increase production effectiveness by adjusting production structure, utilizing appropriate cow breeds, developing the coordinative system, developing marketing, enhancing milk consumption of the people and clearly differentiating products made from fluid milk and processed milk powder.

Field of Study: Political Economics

Student's Signature.....

Academic Year: 2007

Advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี หากมิได้คำแนะนำที่มีคุณค่าจาก รศ.ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ประธานกรรมการที่ปรึกษา ในการชี้แนะแนวทางในการศึกษา รศ.ดร.พุทธกาล รัชช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้ความรู้ที่มีประโยชน์ทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ อีกทั้งยังแนะนำแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น และ ผศ.สมบูรณ์ รัตนพนากุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้แนวทางการศึกษาที่มีประโยชน์เพื่อทำการแก้ไขวิทยานิพนธ์รวมทั้งคุณอุษณีย์ มหากิจศิริ ผู้ซึ่งเสียสละเวลาให้คำชี้แนะวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้จัดทำขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ข้อมูลทางการศึกษาที่มีประโยชน์ประกอบในวิทยานิพนธ์ และครอบครัว ผู้คอยให้กำลังใจอย่างจริงใจเสมอมาทำให้ผู้เขียนมีแรงกาย แรงใจในการทำงานและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้วเสร็จด้วยดี

สารบัญ

		หน้า
	บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
	บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
	กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
	สารบัญ.....	ช
	สารบัญตาราง.....	ญ
	สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่		
1	บทนำ.....	1
	ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
	ขอบเขตในการศึกษา.....	4
	วิธีการศึกษา.....	4
2	แนวคิดและทฤษฎี.....	5
	วรรณกรรมปริทัศน์.....	5
	แนวความคิดการค้าเสรี.....	5
	แนวความคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ.....	13
	ความเป็นมาของการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย.....	18
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	26
3	โครงสร้างอุตสาหกรรมนม.....	31
	สภาพการเลี้ยงโคนมของประเทศไทย.....	31
	โครงสร้างของอุตสาหกรรมนมของประเทศไทย.....	33
	ตลาดนมโรงเรียน.....	37
	โครงสร้างการผลิตผลิตภัณฑ์นม.....	39
	วิธีการตลาดน้ำนมดิบและนมพร้อมดื่ม.....	46
	การนำเข้านมผง.....	47

บทที่	ช หน้า
3	บทบาทของสหกรณ์โคนมในการผลักดันให้มีการใช้น้ำนมดิบที่ผลิตได้ในประเทศ ราคาน้ำนมดิบ..... 48
	ปัจจัยกำหนดราคาน้ำนมดิบ นมพร้อมดื่ม และนมผงขาดมันเนย..... 49
	ผลตอบแทนของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม..... 52
	การแปรรูปผลิตภัณฑ์นมพร้อมดื่ม..... 56
	การผลิตน้ำนมดิบและผลิตภัณฑ์นมในตลาดโลก..... 57
	สภาพปัญหาการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย..... 63
	ปัญหาการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย..... 63
	นโยบายรัฐบาลในการแก้ปัญหาอุตสาหกรรมนม..... 71
4	นโยบายและมาตรการของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมโคนม..... 77
	นโยบายและมาตรการแนวทางของรัฐบาลตามแผน
	พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ถึง 9..... 77
	แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 และ 5 (ตั้งแต่ พ.ศ. 2520 – 2529)..... 77
	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534)..... 77
	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)..... 79
	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544)..... 82
	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)..... 85
	ภาวะการค้า น้ำนมดิบ นมพร้อมดื่ม และนมผงขาดมันเนยก่อนและหลังการเปิด เสรีอุตสาหกรรม โคนมตั้งแต่เข้าเป็นสมาชิก WTO จนกระทั่งสัญญา ความตกลงเขตการค้าเสรี ไทย-ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์..... 87
	การเปิดตลาดสินค้านมและผลิตภัณฑ์นมของไทย..... 88
	การค้าและมาตรการการค้าหลังการปฏิบัติตามข้อตกลงของ WTO..... 90
	การจัดทำเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) ระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย..... 102
5	การวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิดเสรีอุตสาหกรรมนม..... 104
	ภาพรวมหลังเปิดการค้าเสรี..... 104
	กลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรี..... 106

บทที่	ณ หน้า
5	
บทสัมภาษณ์เชิงลึก.....	107
ผลกระทบต่อการค้าเสรีที่มีต่ออุตสาหกรรมนมในประเทศไทย.....	122
6	
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	126
สรุปผลการศึกษา.....	127
อภิปรายผลการศึกษา.....	131
ข้อเสนอแนะ.....	135
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	140
รายการอ้างอิง.....	141
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	145

ตาราง	หน้า
3.1 จำนวนฟาร์มและ โคนมที่เลี้ยงอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย ปี 2547.....	32
3.2 จำนวนโคนมและน้ำนมดิบที่ได้ในประเทศไทยปี 2542 – 2547.....	32
3.3 ปริมาณและมูลค่านมพร้อมดื่มและนมเปรี้ยวที่บริโภคในประเทศไทย ปี 2544 – 2547.....	35
3.4 ปริมาณการผลิตน้ำนมดิบและความต้องการบริโภคนมพร้อมดื่ม.....	41
3.5 ผลผลิตน้ำนมดิบความต้องการนมพร้อมดื่มน้ำนมดิบส่งเข้าโรงงาน และส่วนที่ขาด	42
3.6 ปริมาณการผลิตนมโดยเฉลี่ยต่อปีและอัตราการเติบโตตั้งแต่ปี 2536-2547.....	45
3.7 ต้นทุนการผลิตน้ำนมดิบและราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรได้รับปี 2542-2547.....	46
3.8 ราคานำเข้าผลิตภัณฑ์นมที่สำคัญของประเทศไทย ปี 2543-2547.....	50
3.9 ปริมาณและข้อมูลการนำเข้าผลิตภัณฑ์นมของประเทศไทยปี 2542-2547	51
3.10 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์นมของประเทศไทยปี 2542-2547.....	52
3.11 แสดงถึงส่วนต่างระหว่างราคาที่เกษตรกรได้รับกับราคาหน้าโรงงาน.....	55
3.12 ผลตอบแทนของการประกอบอาชีพเกษตรกรรวมเปรียบเทียบ (บางรายการ).....	56
3.14 ปริมาณน้ำนมดิบที่ต้องใช้ผลิตนมพร้อมดื่มและปริมาณน้ำนมดิบที่ส่งเข้าโรงงาน ..	61
3.15 ปริมาณการผลิตเนยแข็งในประเทศปี 2547.....	62
3.16 ต้นทุนการผลิตน้ำนมดิบและราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรได้รับปี 2547.....	65
3.17 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตน้ำนมดิบตามขนาดการผลิต.....	66
3.18 แนวโน้มต้นทุนปัจจัยการผลิตนม โคทั้งประเทศปี 2539-2549.....	67
4.1 ปริมาณการเปิดตลาดและการอนุมัตินำเข้านมผงขาดมันเนย.....	92
4.2 การจัดสรรโควตาการนำเข้านมผงขาดมันเนยให้กับกลุ่มผู้แปรรูปนมต่าง ๆ.....	98
5.1 รายการสินค้าส่งออกของไทยไปยังออสเตรเลียที่มีมูลค่าสูงสุด 10 อันดับแรก.....	104

	สารภาพ	ฉ หน้า
ภาพประกอบ		
3.1	โครงสร้างอุตสาหกรรมนมไทยในปัจจุบัน.....	36
3.2	โครงสร้างการผลิตผลิตภัณฑ์นม.....	39
3.3	วิธีการตลาดน้ำนมดิบและนมพร้อมดื่ม.....	47
3.4	ความสัมพันธ์ระหว่างราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรขายได้ ราคาขายส่งนมพร้อมดื่มและราคานำเข้านมผงขาดมันเนย.....	54
3.5	ขั้นตอนการผลิตนมพร้อมดื่ม.....	59